

Forside

bagside

Forord

Dette årshæfte består af flere mindre artikler, som spænder vidt. Fra Nøvling har vi i arkivet fundet en spændende beretning om byens historie fortalt af Egon Thomasberg. Han er en god fortæller som giver os et rids af Nøvlings historie.

Egon Thomasberg var en af medstifterne af vores lokalhistoriske arkiv. Han ydede en stor indsats med at organisere arkivet og indsamle materiale og arkivalier. Som et kuriosum kan nævnes, at det første arkiv lå i et lille bitte lokale, som i dag er en del af vores nuværende arkiv.

Tove Pedersen fra Gistrup beretter om julen i hjemmet på Gammel Gistrupvej. Igen en dejlig og sjov fortælling om ”gamle dage, da der rigtig var jul.”

Fra Visse fortæller Per Simonsen om byen, da han flyttede til Visse Nygård med sine forældre i 1947.

Allan Schmeltz giver os et indblik i livet på Vissegård i hans barndom. Han havde en god kammerat, som boede på gården og vi hører om både dramatiske episoder og dejlige drengeår på landet.

I vore gemmer har vi fundet nogle sjove gamle regler om skolebarnets mad og sundhedsregler. Det fortæller om en noget anden tid, end den vore børn og børnebørn kender i dag.

Indholdsfortegnelse

Forord

Indholdsfortegnelse

Juleforberedelser på landet fortalt af Tove Pedersen

Julenat på "høråen" i Gistrup fortalt af Tove Pedersen

Vissegård fortalt af Allan Schmeltz

Per Simonsen erindringer fra Visse fortalt til Kirsten Kjølbj

Skolebarnets mad fra arkivets gemmer

Sundhedsregler fra arkivets gemmer

Nøvling. Et rids af Nøvlings historie fortalt af Egon Thomasberg

Juleforberedelse på landet

Fortalt af Tove Pedersen, Dronninglund

Juleforberedelserne i min barndom fra 1943 til 1952, hvorfra jeg husker, blev foretaget i god tid. Al mad var hjemmelavet. Grisen blev slagtet - et barbarisk forehavende. Under høje skrig og stor protest, blev grisen slæbt ind i bryggerset af to mænd, som havde fat i dens ører. Den hylede og skreg hjerteskræende, imedens den blev væltet op på et stort kar, hvor slagteren drev en kniv ind i halsen på dyret, som skreg og skreg, og for hvert skrig fossede der blod ud af den. Det stod i en stråle, - ja hundred liter, efter min målestok - og mor, som skulle have blodet til blodpølse, stod og rørte i en spand, som det løb ned i, det måtte ikke størkne, derfor skulle hun røre og røre.

På det tidspunkt var jeg for længst løbet langt væk, men selv om jeg holdt mig for ørerne, kunne jeg stadig høre grisens høje skrig, som efterhånden ebbede ud. Jeg lå af og til helt gemt under den store

tunge dyne i soveværelset.

Ikke nok med det barbariske forehavende, men så blev der serveret blodbudding på panden til aftensmad! Så var jeg den, der var gået - jeg ville hellere gå sulten i seng end at spise det pløre. Det hændte, at jeg fik havregrød, medens de andre slubrede det rådne stads i sig. Jeg kunne brække mig! .- og så den ækle lugt, - men mor, som heldigvis havde vasket sig, kunne jeg stadig se for mig. *"Hun havde blod på hænderne"!!!!*

Så var det mere hyggeligt når der skulle bages pebernødder. Dem blev der bagt i massevis af og gemt i en mejerispand på loftet indtil jul. Der blev også lavet konfekt. Selvom det var erstatningskonfekt, smagte det godt, men kun til at begynde med, for det blev noget tørt.

Konfektmasse lavede man i min barndom af en opbagning med mel, smør, mælk, en tyk sovs, æltet med masser af flormelis og mandelessens og til sidst blev det farvet med frugtfarve.

Julen var en hyggelig tid på landet, men også travl tid. Det hændte, at

der kom meget sne i december måned. Så spændte far den gule nordbagger for kanen, og så kørte vi i brugsen og handlede ind. Vi havde også æg med, som vi solgte, eller fik varer for.

Tilfældig kanetur

December kunne være så lang, men nu kom vi endelig til juleaften. Der var pyntet op i stuen med graner bag alle billeder af de afdøde i slægten. Det var meget vigtigt, de fik deres grankvist. Mor fortalte så om den forgangne slægt, som rakte mig en "Høstblomst".

Hvis hun dengang havde sagt: "Du kommer til at fortryde du ikke høre efter din mors fortælling om dem", havde jeg nok svaret, hvad jeg dog skulle bruge det til? Ja - behøver jeg at fortælle, jeg er meget ked af, at jeg ikke hørte efter alt, hvad hun fortalte dengang. Nu må jeg jo selv grave det frem.

Julenat på "høråen" i Gistrup

Fortalt af Tove Pedersen, Dronninglund

Vi var altid ustyrlig mange i mit hjem juleaften i de år, jeg som barn, holdt jul hos far og mor. Her var aldrig problemer med at nå omkring juletræet.

Jeg er en efternøler ud af 6 søskende, så jeg havde voksne søskende, der havde børn, som næsten var på min alder. Denne jul, som jeg her skriver om, er omkring sidst i 1940'erne. Jeg var omkring 10 år, så måske det var året 1949.

Mine 2 søstre fra Aalborg var hjemme med børn. Den ældste havde lige fået nummer 6 og den næstældste havde tre børn. Det vil sige, vi var i alt omkring 20 personer.

Vi kunne ikke have juletræet inde i stuen, når vi spiste, for julemiddagsbordet fyldte det hele, så efter julemiddagen blev juletræet hentet ind, det stod ude i verandaen, en tilbygning til stuehuset, og her var koldt, så kunne det bedre holde sig, for det skulle ikke plyndres før efter Hellig Tre Konger.

Vi sang de sædvanlige julesalmer. Jeg mindes ikke, at vi først var i kirke. Jeg tror ikke, at der var Gudstjeneste den 24. december, men juledag gik dem af os, der var vågnet i tide, i kirke. Hvis vi skulle i kirke måtte far spænde for kanen, hvis der var sne. Der var cirka 4 km til den lille landsbykirke. Cykle kunne vi jo ikke, for der var meget sne sidst i fyrrene.

Det var nu også hyggeligt at være hjemme i kaminvarmen, hvor kaminhunde med drenge lå foran kaminen. Det var en gipsfigur. Så kunne far også have tid til at give sine dyr en ordentligt ”Julemåltid”.

Tilfældig kirke

Men nu er det juleaften, og vi var færdige med at gå om juletræet, havde fået gaver og julegodter, som mest bestod af pebernødder.

Så legede vi ”Nød i hænder” (Nø i hæn, ål min fo dinn) en gammel juleleg. Så nåede vi til, at vi skulle i seng, og udelingen af sengepladser skulle nu foregå.

Min ældste søster fik soveværelset med nogle af sine de mindste børn. Der kunne være mange i en dobbeltseng. Hendes mand gik vist

hjem til sit hjem - han var naboens søn. De havde nyfødte Henning med, han var en 3-4 uger.

Min næstældste søster, med deres 3 børn, fik stadsstuen. Det var en stue, som vi kun benyttede, når der var gæster. Det var en fugtig, kold stue, men her var der redt op til dem.

Johannes lå i "ormen den lange" i verandaen. Det var en seng, han havde med sig, når han afløste på stationerne som portør på Sæby banen. Det var en udtræksseng, der var så lang og smal.

Resten gik på høloftet. Her blev et olmerdugsstykke bredt ud hen over høet, og vi havde forskellige tæpper og dynen over os. Her kunne far, sammen med min søster Birgit og jeg, samt to af de ældste af min søsters børn, sove.

Far sang aftensang, "Jeg er tryk og går til ro", men det varede ikke længe med den ro!!

Vi sagde god nat, sov godt og puttede os under tæpperne, med høduft i næsen og køernes raslen i spiltovene i kostalden neden under høloftet.

Landlig idyl. Dyb stilhed!!! PIV PIV. -- Piiiii. Først rejste Birgit sig op. Kommando-ordet lød: "MUS - MUS - MUS". Jeg fulgte Birgit, gentog hvad hun meddelte: "MUS - MUS", og de to børn med. Alle i fuld firspring hen til stigen ned i loen, her var vi lige ved at vælte mor ned, da hun var på vej op ad hønsestigen.

Mor havde sikkert gået og ryddet op, så vi kunne være der alle, når vi skulle have morgenmad næste dag. Men vi var hysteriske, ænsede slet ikke hendes udbrud - "Jamen bø'en da' er i da bløwen hilt towli!?" Hvor er far? Det vidste vi ikke, han var nok stadig i høet, hvis ikke musene havde ædt ham. Mor rystede på hovedet og fortsatte på alle fire, hen ad høloftet. Det var det sikreste, for så faldt hun ikke, men der var heller ikke så højt til loftet, derfor kravlede hun hen til far.

De har nok hygget sig i høet!! - og sovet godt, da vi forsvandt. Men vi skulle ikke nyde noget. I sikkerhed ned i stuen, og ved vores tumlen og råben vækkede vi nogle af de andre. Der blev rådslagning. Johannes tilbød os sin seng, og her kunne vi være alle fire. Birgit og Villy i den ene ende, og Bodil og jeg i den anden ende. Johannes gik over til Alfred Hansens. Det var vores nærmeste nabo. Det var han vist heller ikke så ked af!! De havde en sød datter.

Endelig faldt der ro på julenatten. Julemorgen oprandt. Mor var tidligt oppe, hun skulle lave morgenmad til hele baduljen, men der skulle først tændes op i komfuret i køkkenet, nu stod askeskuffen på gulvet, så hun tænkte: "Jeg må lige se, hvor de har sovet, dem som musene havde jaget ned fra høloftet".

Hun lindede på døren ud til verandaen. Her hørte hun, at jeg skældte ud på Villy. Han skulle ligge stille med sine tæer! Vi lå "Skavfæstet" altså med fødderne vendt mod hinanden.

Det myldrede under min ryg. Jeg var ikke helt vågen. Jeg tog i det, som myldrede, og klemte til, i den tro, at det var Villys tæer, og jeg mumlede: "Din dumme unge", - men pludselig blev jeg vågen, for det var loddent, det som jeg havde inden i min hånd.

Jeg for op med et hyl - og sprang af sted, efter at jeg havde smidt musen ned til dem, som stadig lå i sengen, så de fik også øjne og hylede op.

Jeg fortsatte mit vilde løb ned igennem stuen ud i køkkenet. Her var jeg lige ved at falde i askeskuffen, men jeg hoppede over den samtidig med, at jeg smed mine pyjamasbukser ned i den. Jeg følte, der var mus alle vegne, også i mine pyjamasbukser.

Jeg fortsatte ud i gården i sneen, stadig skrigende, medens de andre var på musejagt inde i huset. Der var ingen, der sov nu.

Når jeg har fortalt mine børnebørn om denne jul, kan de ikke forstå det her, for en mus er et kæledyr for dem, og når de fanger mus i fælden, putter de fælden i cykelkurven og kører ud på landet for at

slippe den løs. Ja, de har vist oplevet, at musen kommer hjem før dem. Men jeg har stadig min musefobi.

Til sidst blev der ro, og vi samledes om morgenbordet. Ellen sagde, hun havde ryddet deres dyner til side og lagt dem ind på sengen, hvor Søster havde sovet. Nu sprang Søster op, for her sov hendes nyfødte dreng, Henning, endnu. Begge søstre sprang ind i soveværelset, hvor de gravede den spæde fri af tunge dyner. Han var meget varm, men heldigvis stadig i live!!

Se det var en juleaften og nat jeg aldrig glemmer. Vi er stadig nogle i familien, der husker den jul. Jeg tænker tit på min mor, hvordan hun kunne klare at holde jul for så mange??

Foto fra en juleaften 1956 i Gistrup, hvor vi ikke var så mange mere, men nu er der plads til et lille juletræ inde i stuen. Birgit sidder ved bordenden. Min far og mor, og undertegnede. Det var lidt tomt da vi skulle til at fejre juleaften og vi kun var fire. Far ville jo være hjemme ved sine dyr den aften.

Tove Pedersen

Vissegård

Som jeg husker gården, da jeg kom der.

Jeg kom der meget i begyndelsen af 70'erne, også efter gården brændte. Gården var i den tid, jeg kom der, forpagtet af Erik de Neergaard gift med Hanne de Neergaard. Hanne var datter af Sanden, som havde Visse Ladegaard. De havde tre børn Aage, Jørgen og Steen. Aage og jeg var næsten jævnaldrende og årsagen til, jeg kom der. Der skete meget på Vissegaard, og det var sjovt for os knægte at være der. Jeg har i den periode, fra jeg startede med at komme der, til de Neergaard flyttede, været 10 - 13 år. Vi fik lov til at hente køerne nede på engen, som i dag ligger ud til motorvejen. Jeg fik lov til at køre korn og halm samt meget mere. Ikke langt fra gården ned mod engen ligger et lille hus. Der boede gårdens fodermester. Han var på et tidspunkt lidt uheldig at falde ned fra et hølæs og fik kraniebrud, men heldigvis kom han ovenpå igen.

Årsagen, til at gården brændte, var en dreng fra Vedbæk, der også jævnligt kom på gården, syntes, det kunne være spændende at tænde bål på høloftet. Han havde ved den lejlighed slæbt Hanne og Eriks yngste, Steen, med op på loftet. Da Hanne kunne høre pladerne sprænge, og hun ikke kunne finde Steen nogen steder, blev hun bange og løb gennem staldbygningerne, mens loftet faldt ned bag hende. Heldigvis var både Steen og drengen kommet ud, inden det gik helt galt. Jeg vil ikke her nævne drengens navn. Det var ren dramatik, da branden stod på, og for os unge var det dramatisk, at Falck folk gik rundt og skød grisene. Kun stuehuset gik fri for branden, og de Neergaard drev gården et stykke tid efter branden.

Om sommeren havde de hyret en medhjælper. Også her opstod der dramatik. Høsten var ved at være overstået, og medhjælperen var taget i byen i Aalborg. Han løb tør for penge og tog en taxa tilbage til gården og bad Erik om penge. Han havde åbenbart brugt alt, hvad han havde tjent, så han fik afslag. Han gik derefter til sit værelse og vendte kort efter tilbage med et ladet jagtgevær, som han truede familien med og forlangt udlevering af penge. På et tidspunkt så Hanne sit snit til at overmande ham, det kom til håndgemæng, og geværet gik af inde i stuen. Medhjælperen fik en tur i brummen for den handling. Historien fik jeg fortalt, men jeg så hullerne efter hagl i panelerne dagen efter. Til trods for megen dramatik var det et sjovt sted at være.

Da man skulle lave motorvejen, blev store dele af Kongshøjsgården fældet, som mig bekendt på daværende tidspunkt var ejet af

Vissegaard. Der blev gravet ud af højen, da underlaget var sand, som kunne bruges til motorvejen. Også her en spændende tid.

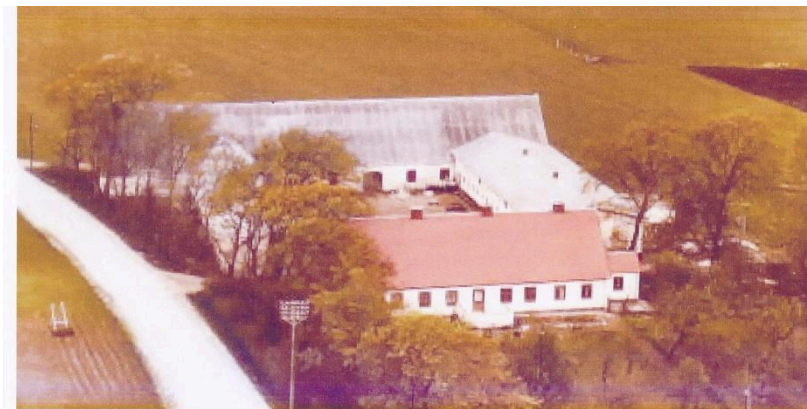
Desværre flyttede de Neergaard til Vejle, men de kom ind imellem til Visse for at besøge hr og fru Sanden, som efterfølgende havde solgt Visse Ladegaard til kommunen og var flyttet ind i det hvide 2-planshus lige før Spar købmanden. Sanden havde selv bestemt, hvordan huset skulle være. Kontakten til Aage blev mindre og mindre, som årene gik, pga. den store afstand og andre interesser, men jeg ved, at Hanne, Aage, Jørgen og Steen alle lever og bor nede omkring trekantområdet.

Da De Neergaard flyttede ud, flyttede klunsergruppen Abbé Pierre ind. Det holdt ikke så længe, idet kedlen, der stod i kælderen, eksploderede og løftede stuegulvet, så huset på et tidspunkt var farligt at færdes i. Stuehuset har gennem årene været brugt til forskellige ting, hvilket mange visseboere nok kender til. Lidt kedelig skæbne for en rigtig flot gård

.Fortalt af [Allan Schmeltz](#)

Per Simonsens erindringer fra Visse

Per Simonsen fortæller. Mit hjem Visse Nygaard Vissevej 85,

I 1947 købte min far Chr. Simonsen Visse Nygård. Dengang var der i Visse følgende gårde, Vissegård, Visse Ladegård, Visse Vestergård, Visse Højgård, Visse Nygård og Mortensens gård

Dengang var vejen asfalteret fra Ålborg og til mit hjem, og der var grusvej til Nøvling.

I 1947 var der en Friskolen, en smed, Kragh, en vognmand, Niels Hansen, og købmand Engemann. I 1948 lukker friskolen. Vi hørte under Gug central, og vi havde en telefon der hang på væggen og tlf.nr 36. Senere kom vi under Sdr. Tranders central og fik nr. 136. Bagerbrød fik vi når bageren fra Gug kom i sin bil hvor fra han solgte brød. Vi handlede i Sdr. Tranders Brugs, hvor til vi også solgte æg, der kom en kommis, der tog imod en bestilling, og varerne blev leveret af vognmand Jens Jensen fra Sdr. Tranders.

På gårdene i byen var der ansat karle, og der var også ansat piger til at hjælpe, landbrugene var byens arbejdspladser. I mit hjem havde vi ansat 2 karle, og de arbejdede i stalden og i marken. På de andre

gårde var der også ansat karle og piger. På vores gård foregik markarbejdet med heste. Omkring 1955 køber min far en traktor.

Vores gård var på 60 tdr. land, hvor vi avlede korn, sukkerroer, kålraabier og et stykke med kartofler. Når roerne skulle tyndes ud, var der kvinderne fra byen, der kunne tjene penge. Prisen blev sat efter, hvor mange favne, man tyndede ud. Om efteråret, når kartoflerne skulle op, så var der også arbejde til kvinderne.

Markus Madsen ejede rutebilen, der kørte fra Vårst over Nøvling og Visse til Ålborg. Rutebilen var byens pakkepost. Ved købmanden blev der leveret apotekervarer og diverse pakker fra Aalborg. Visse fik et frysehus i 50'erne, og det blev nedlagt i 80erne, da det blev almindeligt med fryser i hjemmene.

Visse Nygård havde eget vandværk, de øvrige borgere fik vand fra det private vandværk

Åge Rasmussen var byens post, som kom rundt til gårdene og husene med breve og besked, hvis der var pakker hos købmanden. Man kunne købe frimærker, aflevere breve og betale giro kort hos ham. Han var samtidig byens budbringer, hvis der var brug for hjælp i en familie. Havde han tid, fik han en lille tår kaffe undervejs.

På vejen fra Gug lå der på højre hånd et kalkværk, inden vi kom til Visse. Der var meget trafik af lastbiler, og derfor kom der meget kalk ud på vejen.

Det medførte at vejen i regnvejr blev meget glat, derfor skulle man ud med stor maskiner ud at fjerne kalklaget på vejen ved arbejdstids ophør.

En af gårdene er nedrevet og på matriklen har kommunen bygget en børneinstitution.

I dag 2019 er stuehusene af følgende gårde bevaret:

Visse Bakkegård er i dag 2019 udstykket til 4 lejligheder, en del rækkehus og lejeboliger. Kostalden er i dag fælleshus for Visse-bakkegårds beboere.

Visse Ladegård. Laden blev i en periode udlejet til en mekaniker. Senere overtog Aalborg kommune bygningerne. Laden og stalden blev nedrevet. Resten af gården blev ramme for kultur og fritidsaktiviteter.

I dag er Visse Ladegård et aktivitetshus, hvor især seniorerne har gymnastik, billard, foredrag, fællesspisning, m.m. Kommunen har 2 gange om ugen ansat en medarbejder, der står for udlån af lokaler og rengøring.

Byens forening fx spejderne kan benytte faciliteterne.

Visse Nygård og Mortensens gård drives stadig som landbrug.

Smeden, Kragh, startede som landbrugssmed, dvs. han skoede hestene og reparerede markredskaber. Udviklingen gjorde, at firmaet gik over til at arbejde med vand, varme og sanitet. I 1957 installerede han hos Jens Høgh det første kombinerede fyr, der kunne fyre med olie, koks, briketter og tørv m.m.

Sønnen JørVgen Kragh overtog firmaet, og det bliver i dag drevet som et VVS firma.

Skolebarnets mad.

Husk på, at barnet skal vokse sig til et sundt menneske, og at det derfor er så vigtigt, at det får mad, der svarer hertil. I barndommen grundlægges et menneskes helbred, og hvad der forsømmes i den tid, kan ikke senere genoprettes.

Det sunde barn har en naturlig smag for de rigtige fødevarer, og vi skal ikke tvinge (det) til at spise efter de voksnes smag, der tit er kommet på afveje, ved f.eks. at give dem kaffe, øl, krydrede spiser eller for varm mad. På det punkt skal vi dog bremse dem, nemlig i deres lyst til slik og søde sager. Det er ikke sundt for dem.

Giv børn tid til at spise og skynd ikke på dem. Det er så vigtigt, at de tygger deres mad grundigt, og det kræver tid. Mange børn spiser gerne kartofler, kød og anden mad tørt uden sauce til. Lad dem blot det, så bliver det bedre tygget. Giv dem regelmæssige måltider, tit 1-2 måltider mere end de voksne.

Om vinteren og foråret skal børnene have et tilskud af levertran daglig. Visse spiser er af særlig betydning for børn og bør altid gives det sunde barn.

Mælk, hvoraf man bør give mindst $\frac{1}{2}$ liter daglig. Mælk, der ikke er pasteuriseret eller leveret fra kontrolleret børnemælksbesætning, skal have et opkog inden nydelsen.

Ost bør gives hver dag.

Rugbrød, bedst fuldkornsbrød, bør gives som eneste eller langt overvejende brødsort.

Kartofler og grøntsager, gulerødder, spinat, grønkål, tomat osv.

Lever, og rogn af fisk er særlig gode næringsmidler, men også almindelig lever er udmærket.

Æg er sundt, men ikke absolut nødvendigt.

Frisk frugt og rå gulerod er sundt og falder i børnenes smag.

Andre spiser, som voksne har vænnet sig til er usunde for børn, det gælder først og fremmest spiritus, øl, tobak. Væn dem ikke dertil.

Kaffe og stærk krydrede spiser passer ikke for børn. Salt ikke maden for meget. Kager og wienerbrød bør aldrig gives som daglige spiser, men kun undtagelsesvis og i små mængder. Slik som bolcher, slikkepinde, ispinde og lignende bør man gøre sit bedst for at holde borte fra børnene. Det er ikke alene en dyr uvane, men direkte skadelig for deres sundhed, idet det tager appetitten fra den sunde og lødige kost.

Sundhedsregler.

Søvnen.

Børn på 6-8-år bør sove mindst 11 timer, børn fra 9-12 år 10 timer og fra 13 år mindst 9 timer. Mindre børn må gå i seng kl. 19 – 20 og større børn senest kl. 21. Hvert barn bør have sin egen seng. Soveværelset skal udluftes nogen tid, inden barnet skal i seng om aftenen, og efter barnet er stået op om morgenen, medens sengen står opslået, og sengeklæderne er vendt og spredt i værelset.

Børn skal stå tidligt op, at de i ro kan spise deres morgenmad, inden de går til skole.

Jo færre personer der sover i samme værelse om natten, desto bedre. I alle tilfælde skal der om natten være frisk luft i soveværelset, om sommeren ved at et vindue er åbent, om vinteren mindst en trækrude.

Renlighed

Barnet må vaske sig ren hver morgen, ansigt, hals, bryst og hænder, håret redes og neglene renses.

Lær barnet at vaske hænder inden måltidet og efter afføring.

Om aftenen tager barnet et fodbad, og et kortvarigt fodbad kan godt være i koldt vand. Ugentlig bør barnet have et renselsesbad af hele kroppen. Lad ikke uden tvingende grund barnet være fri for at bade, forkølelser opstår kun efter et bad, hvor barnet ikke har tørret sig ordentlig.

Tandpleje

For at forebygge huller i tænderne er den rigtige kost det vigtigste. De blivende tænder forkalker i de første barneår, og af hensyn til deres normale udvikling er det vigtigt, at barnet får den rigtige kost, der må indeholde rigelig kalk og fosfor (mælk) og D-vitamin (levertran) samt C-vitamin (frugt og grøntsager), se ”Skolebarnets mad”. Det er af betydning at disse ting gives regelmæssigt. Sunde tænder er et så uvurderligt gode, at forældre bør ofre omtanke på at skaffe det nødvendige til at få og bevare tænderne sunde.

Forbruget af sukker og sukkerholdige nydelsesmidler som bolcher, chokolade, bagværk m.m. må indskrænkes mest muligt.

Tandbørstning skal begynde, når de første tænder kommer frem, og grundig tandbørstning må holdes ved lige som en god vane. Tandbørstning er særlig vigtig om aftenen.

Tygning af grove fødevarer bevirker en naturlig rensning af tænderne.

Regelmæssige besøg hos tandlægen ca. hvert ½ år må overholdes, så hullerne kan blive behandlet, mens de er små.

Klædedragten

Klæderne må være hele, rene og tilstrækkelig store og passende efter årstiden, for let påklædning er mindre sundhedsfarlig for et barn, end når det er klædt så meget på, at det sveder, når det rører sig, det gør barnet mere modtagelig for forkølelse. Fodtøjet må være tilstrækkeligt stort og sålerne hele. Træsko er hygiejniske fuldt forsvarligt. Gummifodtøj må kun benyttes i fugtigt vejr. Skiftesko

må - om muligt - medbringes til skolen, om vinteren er uldstrømper nødvendigt.

Bed børnene skifte alt linned om aftenen, og udlufte linnedet fra dagen godt f.eks. ved at anbringe det over en stoleryg.

Neglebidning.

Neglebidning er uhyre almindeligt blandt skolebørn, op til 10 % af skolebørnene bider negle. Børnene enten bider i neglene eller river og piller i neglene, og årsagerne er mange og forskellige, som oftest er det kun en dårlig vane hos børnene fremkaldt af, at de ser andre skolebørn bide negle, og uvanen breder sig så meget, at man ser alle børn i en skoleklasse bide negle. Ofte er neglebidende børn nervøse og befinder sig i en ubehagelig sjælelig spændingstilstand, som kan være fremkaldt af mange forskellige årsager, og som barnet søger udløst ved at bide sig i neglene. Ikke sjældent er de neglebidende børn handlekraftige, urolige, selvhævdende, og i en del tilfælde må neglebidning sikkert ses som en dårlig erstatning for børnenes hæmmede handlekraft. Det er sjældent, at neglebidning har sin årsag i mangelfuld ernæring, såsom kalk- eller vitaminmangel, men det er selvfølgelig nødvendigt at sikre sig, at børnene får en fuldgældig kost, tilstrækkelig rig på kalksalte og vitaminer.

Behandling af neglebidning må rette sig efter årsagen hertil. Det er nødvendigt at opspore årsagen til barnets nervøsitet og sjælelige spændingstilstand, men hvor det kun drejer sig om en dårlig vane, kan man forsøge at indsmøre barnets fingerender med Collodium elasticum, som kan købes uden recept på apoteker eller i håndkøbsudsalg. Coll. elast. er en tyktflydende vædske, som hurtigt stivner til en gennemsigtig skorpe, den påsmøres lettest ved, at man hælder lidt af vædsken op i en lille skål og lader barnet dyppe fingerenderne i skålen et par gange og for hver gang sørger for, at væsken tørrer ind, så skorpen derved bliver tilstrækkelig tyk. Vædsken kan påsmøres 1 gang daglig

Behandling af fodsved og armsved

Både fodsved og armsved kan med held behandles med fortyndet formalinspiritus, som kan købes uden recept. Midlet virker stærkt udtørrende på huden og må bruges med nogen forsigtighed. Der bør således ikke bruges formalinspiritus igennem længere tid, og almindeligvis vil det være tilstrækkeligt at pensle huden 1 gang daglig 2-3 dage i træk, herefter holdes en pause på 3-4 dage, hvorefter der atter kan pensles med fortyndet formalinspiritus. Dersom huden bliver for tør, kan den revne, men det kan hindres ved at indgnide huden med coldcream.

Huden i armhulerne er mere sart end på fødderne og tåler derfor vanskeligere fortyndet formalinspiritus. Armsved kan også behandles med et langt mildere middel bestående af 20 g aluminiumsklorid opløst i 100 g borvand også denne væske kan købes uden recept. Vædsken pensles i armhulerne og kan bruges daglig igennem længere tid uden at irritere huden. Her gælder også, at en alt for udtørret hud kan blødgøres med coldcream.

Fugtige og svedige fødder kan danne en velegnet grobund for fodsvamp, og for at hindre udviklingen af denne hudlidelse, er det nødvendigt at fødderne holdes tørre.

Ovennævnte midler kan ikke helbrede fodsvamp, og har denne svamp angrebet huden, er det påkrævet at søge lægehjælp.

NØVLING
ET RIDS AF NØVLINGS HISTORIE
AF
EGON THOMASBERG PEDERSEN
NØVLING SOGNS LOKALHISTORISK FORENING
1993

Forord

Under mit arbejde i Nøvling Sogns Lokalhistoriske Arkiv har jeg mødt så mange ting, der dels tyder på, dels bekræfter det, jeg har beskrevet.

I det senere er der sikre efterretninger, og sidste del har jeg selv oplevet.

E.Th.P.

Hvornår Nøvling er opstået ved man ikke, måske har der allerede i stenalderen været boplads her, men man ved, at der meget tidligt har været befolket her. Det ældste stednavn, der har været brugt i Danmark, er det, der ender på ing (på øerne inge), så Nøvling er måske fra de første århundreder i vor tidsregning.

Noget tyder på, at det er startet med en stor gård, for Nøvling kirke er bygget i romansk stil, i al fald for skibets og korets vedkommende, og det er perioden 1050-1250, så 1100-tallet passer sikkert, og da den katolske kirke ikke gav sig af med at finansiere byggeri af landsbykirker, må man formode, at der har været en pengestærk mand på stedet – måske en vikingehøvding?

Nøvling kirke omkr. 1940.

Nøvling kirkes tårn er bygget i sengotisk stil, dvs. omkring 1500-tallet. Der knytter sig den historie til tårnet, at det to gange er faldet ned og atter opbygget. Den sidste gang kan jo passende være 1791, da dette årstal står på tårnet. Våbenhuset som vi kender det, er fra sidste halvdel af 1800-tallet; det var før en træbygning eller bindingsværk. Apsis er bygget 1932; korgavlen var ved at falde ned, så den skulle sikres. Man klarede dette ved at bygge apsis på. Nøvling kirke kom 1681 under Lindenberg og var det til 1916.

1345 nævnes Nøvling første gang, og da som gården ”Nyfling”. Anledningen er, at en Peder Stigsen til Bjørnstrup bliver forlenet med gården (dvs. forpagter den), den ejes da af Viborg domkapitel, og der

må have været bøndergårde under den, ellers ville en stormand vel ikke forpagte den. Domkapitlet havde deres birketing på den. Efter reformationen er der i flere perioder holdt herredsting ved Nøvling, sidste gang 1679-1681, da på en bakke nordøst for Nøvling, og da der i skoven er en ”Tinghøj”, var det jo sikkert der. Fleskum herred har fået sit navn efter et gammelt natur navn et sted i Nøvling sogn, men ingen ved, hvor det har ligget.

I 1665 har en major von der Weide skænket en malmlysestage til Nøvling kirkes alter, og denne major von der Weide har haft sin egen stol med låger for i kirken; det tyder også på en ejer af Nøvlinggård.

I slutningen af 1600-tallet er der en tidligere amtsforvalter Mogens Villumsen og hans kone Dorte Bering, der ejer ”Raakildegård” mellem Ellidshøj og Støvring.

Mogens Villumsen døde 1697, og samme år blev gården solgt. En af underskriverne på dette skøde er sønnen Peder Villumsen, som ejer Nøvlinggård (atter nævnes Nøvlinggård); derefter må hans mor Dorte Bering have haft ophold her i Nøvling, for i 1698 udsteder hun et gavebrev (legat) til Nøvling skole. Dette gavebrev skal administreres af

”Velagtede Højærværdige, Hr. Biskop udi Viborg Stift, Hr. Dr.
Heinrich Gerner

Og renten af summen skal bruges til ”en skolemesters aparte underholdning i Nøvling Bye, udi Viborg stift, Aalborghus amt, Fleskum Herred, hvor der for en rum tid siden udi en kristelig Tanke et skolehus er opbygget

Dorthe Bering begrundet sin gave med, at bøndernes børn skulle have mulighed for at læse og skrive, som adelens børn havde det

(Dorte Bering har åbenbart været en fremskridtsvenlig dame). Men da sogne-og bymænd var uvillige til at yde noget til en lærer, mente hun, at de- hun og hendes søn-som de største lodsejere måtte gøre det.

1702 hører vi igen om Dorte Bering. En dreng der er født på Nøvlinggård, bliver døbt i Nøvling kirke med navnet Mogens, og en af fadderne er da Dorte Bering. Den som bærer barnet, er en jomfru Rose. Dorte Berings datter Margrethe er gift med ritmester Rose i 1682, så de kunne jo udmærket have en datter på 19 år.

Nu vil man nok spørge: hvor har Nøvlinggård ligget? Man ved det ikke, men det kan være næsten hvilken som helst af de gårde, som er og var i Nøvling, dog ikke Anneksgården, da den jo tilhørte kirken og dermed Lindenberg allerede fra 1681. Man forestiller sig måske, at en herregård må have en meget statelig hovedbygning, men det er ikke tilfældet. Der er jo mange gårde, som har været ejet af lavadelen og har almindelig bondegårds beboelse som hovedbygning. Der kan nævnes ”Hessel”, eller her i Østhimmerland ”Klarupgård”, ”Refsnæs” eller ”Dragsgård”. De fleste af de statelige hovedbygninger er først opført i 1700-tallet.

I 1705 er Nøvlinggård ophørt at eksistere som herregård. Da rejste Peder Villumsen fra egnen efter at have forlist sit gods. Han var ugift og har jo nok levet livet med deraf følgende økonomiske vanskeligheder. Så har han belånt og pantsat gården; man ser af senere papirer, at Sohngårdsholm har ejet en god del af egnen, men også Buderupholm har haft besiddelser i Nøvling.

I slutningen af 1700-tallet kom der en del landboreformer begyndende med Stavnsbåndets ophævelse i 1788 og udskiftningen i 1795-96. Indtil da drev bønderne jorden i en slags fællesskab, men

nu fik de enkelte gårde deres egen med skel afgrænsede jord. Her i Nøvling skete det i 1795, og det var nok ved den lejlighed, at Ingedalsgård og Engkildegård flyttede ud fra byen. De resterende gårde og nogle huse fik så jorden delt mellem sig; det var dog mest gårdene, der fik markjord. Området syd for byen var dengang hede; også det blev delt, og her fik husene hver en parcel helt ude ved foden af Pederstrup Bakke. Det var ganske smalle stykker – måske 10-15 m brede, men til gengæld 2 km lange. Et stykke mose fik gårdene også; det var nogle mindre stykker beliggende mellem Engkildegård og Lundegårdene. Hver gård fik et stykke eng i Gistrup; det kaldtes Birkekæret og afgrænsedes af Hadsundvej og Lundby skel, og af bækken (Landbækken) mellem Gistrup og Sdr. Tranders. Beltoftkvarteret, amtsplejehjemmet og kommunens lokalkontor er på området nu.

I 1800 og årtiet derefter begyndte fæstebønderne at købe deres gårde til selveje, og her fik man bekræftelsen på, at Peder Villumsen havde levet over evne; det var Sohngårdsholm og Buderupholm, de købte deres gårde af. De næste 70 år har vi kun nogle tiende- og beboerlister, der fortæller en lille smule om byen. Den første er fra 1830.

Smedehåndværket er jo et af de ældste håndværk, og der har sikkert været smed i byen i flere hundrede år uden at man kan sige hvor, før i 1800-tallet. Niels Sommer var smed og havde værksted, hvor nu Nøvlingvej 137

I den gamle smedje
var årstallet 1874
brændt ind i porten.
Også ved dammens
nord ende var en
smedje, men
oprindelsen kendes
ikke. Den blev
nedrevet i 1953.
Beboelsen ved
smedjen (Fjordbak)
brændte vinteren 1964.

I 1876 døde Carl Davidsen, som ejede matr.nr. 8, og hans søn, Valdemar Davidsen, fik gården og gav den navnet ”Carlsminde”.

Hans svigerfar var møllebygger fra Hobroegnen, og nu kom der en mølle til byen; den blev bygget på et stykke af Carlsmindes jord. I 1890-erne døde den daværende møller, og

enken, Ane, giftede sig med møllersvenden Frederik Holst.

De drev møllen til Frederik Holsts død i 1936, og møllen, som da var gået i forfald, blev revet ned.

I 1938 købte
tømrermester Aksel
Frederiksen
bebo-elsen og jorden
af Ane Holst og
byggede det værksted, som i dag ligger på grunden.

Valdemar Davidsen havde "Carlsminde" i kun to år; han døde i 1878, og gården blev solgt til Niels Valdemar Grønning, en købmandssøn fra Aalborg. Da nabogården, som lå ganske tæt på "Carlsminde" (nordfor), brændte i 1880, købte Grønning tomten med tilhørende jord, og han lagde de to gårde sammen.

Nøvling skole hører man om allerede i 1698, men der blev bygget en ny skole omkring 1820; den holdt til 1909, da den brændte. Brandårsagen var vist en pande stegeflæsk, der gik ild i. Ved samme brand brændte også en nærliggende gård. I 1910 blev begge genopbygget, og da blev gården flyttet til det højereliggende terræn, mens skolen blev rykket lidt mod nord. Før branden var det en toklasset skole; nu kom der så tre klasser, som først ved skoleloven i 1958 blev ændret, da der skulle være 7 klasser. En ny skole blev nu opført syd for kirken og taget i brug i 1963.

1893 fik byen et fælles vandværk. Omkring 1890 skred en brønd sammen og en brøndgraver, der var ved at rense den, og det var

Udsigt fra vandbeholderen

måske årsagen til, at man blev enige om, at lave et fælles vandværk. Der blev bygget en vandbeholder på et højt punkt i byen, en ny brønd blev gravet, og en vindmølle blev anskaffet til at trække pumpen.

Vandværket har 100-års jubilæum i 1993, og ved den lejlighed udkommer et jubilæumsskrift.

Vi ved ikke, hvornår Nøvling mejeri er bygget, men omkring 1880 er nok ikke meget galt. Det var på den tid, at mange mejerier dukkede op her i landet.

Om det var andelsmejeri fra begyndelsen, ved vi heller ikke, men der er en

forhandlingsprotokol startet i 1906. Mejeriet lå midt i byen, hvor forsamlingshusets parkeringsplads nu er. 1917 brændte mejeriet, og det blev aldrig genopbygget, men det var først omkring 1920, at den endelige beslutning blev taget.

Forsamlingshuset blev bygget i 1906. Man talte om, at man tit manglede et sted

at samles til større sammenkomster, og der blev taget initiativ til et møde om det. På det møde blev A/S Nøvling Forsamlingshus stiftet, og mødedel-tagerne købte aktier – hver efter økonomisk formåen. Et stykke jord blev udset til formålet; man mente det var fællesjord, men da der skulle skrives skøde på det, viste det sig, at jorden tilhørte Engkildegården. Det var dog ingen større forhindring; jorden blev givet for et symbolsk beløb. Det første der blev holdt i huset, var juletræsfest for børn og unge i 1906.

Ved kloakering og vejregulering i 1953-54 blev forsamlingshuset fornyet, og nuværende forsamlingshus indviedes oktober 1955.

Brugsen er oprindelig købmandsforretning, men det er blevet sagt, at der først var et væveri på stedet. I gården ved den gamle brugs var der nogle cementfundamenter; om det var rester af en hestegang

til et sådant væveri må stå hen i det uvisse, men ved århundredets begyndelse (1900) var der en købmandsforretning i huset.

Omkring 1915-16 blev en mand utilfreds med den pris, købmanden ville give for et kalveskind; han tog det med til Aalborg og fik langt mere for skindet, end købmanden ville give, og det var vist det, der gav stødet til, at man stiftede Nøvling Brugsforening i 1916. Man gjorde, som man gjorde de fleste steder, nemlig købte købmandsforretningen og åbnede en brugs i stedet for.

I 1935 blev der bygget en ny brugs, der senere er bygget om og bygget til. I 1991 – efter 75 år – forpagtedes forretningen af en købmand.

I 1914 kom der telefoncentral; den var i det nuværende Nøvlingvej 143 og forblev der i den tid, den eksisterede, dvs. indtil der forbedredes automatisering (selvvalg), og i 1956 kom telefonerne under Lundby central.

I 1929 startede en rutebilrute gennem Visse og Nøvling til Oppelstrup. Den blev senere ført igennem til først Gunderup, senere til Vaarst.

I 1931 fik vi en postrute i Nøvling; det blev pr. Aalborg, og posttasken kom om morgenen med rutebilen og blev returneret om eftermiddagen. Postruten dækkede Nøvling by, Sæderup og ejendommene syd for byen (Sønderheden).

I begyndelsen af 1930-erne stiftedes en boldklub og en kvindegymnastikforening. Boldklubben holdt kun få år, men Kvindegymnastikforeningen bestod i ca. 10 år. De begyndte med gymnastik og folkedans om vinteren, og da det var ene kvinder, var der jo nogle af dem, der måtte danse som herre.

Senere kom der også håndbold på programmet. I 1939 stiftedes Nøvling Idrætsforening, som også begyndte med fodbold, men fra midten af 1940-erne blev det til håndbold. I mange år var 1.-holdene nogle af Østhimmerlands stærkeste. Det var udendørs man spillede dengang; nu er håndbold jo fortrinsvis et indendørs spil, så aktiviteterne flyttedes til Gistrup og Klarup, og klubbens baner i skoven benyttes nu til hundetræning.

I 1935 kom der elektricitet til Nøvling. I løbet af sommeren og efteråret blev der lagt elektricitet ind i byen, men det var ikke overalt. De fleste fik vel lys, men nogle af gårdene fik kraft og ikke lys, andre lys, men ikke kraft. En enkelt ingen af delene; først senere da 2. verdenskrig brød ud og dermed den tyske besættelse, og man vanskeligt kunne få petroleum, blev man nødt til at få el installeret. Den 22. december 1935 kl. 17 tændtes for første gang det elektriske lys i Nøvling.

Omkring midten af 1940-erne stiftedes en borgerforening, og som noget af det første, denne forening foretog sig, var at få gadelys i byen. I december måned 1945 blev det etableret. I løbet af de næste 10 år sygnede foreningen hen og stoppede. Der blev gjort forsøg på at få en borgerforening igen i 1970-erne, da under navn af Beboerlaug, men det holdt heller ikke. I 1986 startede nuværende borgerforening på resterne af Beboerlauget.

Omkring 1950 skød frysehuse op som paddehatte i næsten hele landet, og Nøvling var ingen undtagelse. I 1951 byggedes Nøvling Frysehus med 24 bokse. De fleste frysehuse er vel nu nedlagt igen, men ikke det i Nøvling; det er stadig intakt og bruges endnu i 1993 med alle bokse i brug.

Som før nævnt blev der lavet kloakker og vejreguleringer i byen i 1953-1954. Da blev der fældet mange af byens store træer, deriblandt byens stolthed; den store ahorn ved skolen.

Nu i 1993 er der dog groet andre træer op, som nu er ved at være store.

I 1970 kom vi ved kommunalreformen i Aalborg kommune, om det er godt eller skidt kan man jo så diskutere.

Det er efterhånden blevet en tradition at holde Sct. Hans-blus på dammen, og det afsluttes med at man tager hinanden i hånden, hvorved man kan omkranse dammen, mens man synger ”skuld gammelt venskab...”

I 1964 begyndte byen at udbygges med nye kvarterer. Diamantvej begyndte i 1964, Rubinvej 1967, og senere 1984-88 er så kommet Nøvlingparken, Opalvej, Jadevej og Turkisvej, og der er kommet nogle huse i den gamle del af byen.

Nøvling 1993

Egon Thomasberg Pedersen

Tidligere udgivelser fra arkivets gemmer.

- 2000- Nr. 1 En tilfældig dag sidst i november i Sæderup. Poul Bach 2 fede får. 2 læs gulvsand og 2 rejser. Niels Henriksen historie
- 2001- Nr. 2 Visse bys skolehistorie. Asmus Jæger
- 2001- Nr. 3 Egon Thomasberg Pedersen 20.6.1923 – 25.4.2002
- 2002- Nr. 4 Det gamle gartneri i Gistrup. Ingrid Markussen og Anthon Bonderup.
- 2003- Nr. 5 Fra det gamle Nøvling. Jens Christoffersen.
Wienerbarn i Nøvling. Asmus Jæger
- 2004- Nr. 6 Niels Hansen, fhv. vognmand i Visse. Lis Westeraard.
- 2005- Nr. 7 Madpakke huset Finn Markussen
- 2006- Nr. 8 Fra det gamle Nøvling. Egon Thomasberg Pedersen.
- 2007- Nr. 9 Flid, energi og kreativitet i medgang og modgang. I Andersen og L. Westergaard
- 2008- Nr.10 Skoleudviklingen i Gunderup – Nøvling kommune. Mogens Groes.
- 2009- Nr.11 Fællesskabet i Nøvling 1930 – 1960
Maleren og professoren Anders Andersen-Lundby og Carlo Vognsen
Visse Ladegaard
- 2010-Nr. 12 Barakken P. Frederiksen. Litteraten, Chresten Simonsen
En Visseborger hædres. Nøvling folkedansere
- 2011-Nr. 13 Det gamle Visse og Visse vandværk. Hvor får vi oplysningerne fra. Gistrup bageri. Nøvling skole. Skypumpe i Visse i 1946.
Afskedshilsen fra Hadsundbanen.
- 20012-Nr14 Udvandring. Det gamle Gistrup. Den engelske flyver. Carlo Vognsen.
Nøvling sogns lokalhistoriske forening.

- 20013-Nr15 Billeder af den gamle skole på Vinkelvej i Gistrup.ca.1920. Besøg af Harry Toft på arkivet. Johanne Kristoffersen. Else Kjølby's erindringer. En øjenvidneskildring af en brand i Nøvling i 1909. Tudehornet. Jørgen Kraghs hjem og smedje i Visse.
- 2014-Nr.16 Lundby Bakker. Laurits Holst og Karen Sørensen's erindringer. Gamle fæstebreve.
- 2015-Nr.17 Nøvling brugsforening gennem 75 år. Nøvling var vores legeplads.
- 2016-Nr.18 Barn af Visse. Aksel Thomasberg. Orla Thomasberg. Nora Kristine Jakobsen
- 2017-Nr.19 Familien Svenningsen,Poulstrup sø. Poul Leth vognmandsforretning, snedkermester Otto Jensen, Gerda Knudsen's erindringer, skomageren fra Gistrup
- 2018-Nr .20 Min barndoms grusvej, Tove Pedersen. Inger Jensen og Ellern. Anneksgården i Nøvling

Andre udgivelser

- 1997 glimt fra det gamle Gistrup
- 2011 Gistrup- på kanten af Lundby bakker
- 2012 Lundby bakker- med krat, hede og spændende folk
- 2014 En parcelhusby bliver til